

tjhota khiessa 1

tjhota khiessa 1

Samengesteld door
A. L. Bosch
met medewerking van
Mevrouw J. Sukdew

Het Instituut voor Taalwetenschap
Paramaribo

Illustraties: Art File Catalogue van het Summer
Institute of Linguistics.

Serie voor alfabetisering in het Sarnami
Hindoestani.

Eerste uitgave: 1982 3C
Tweede uitgave: 1984 3C
Derde uitgave: 1987 D

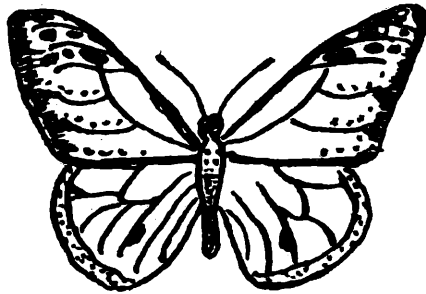
Alle rechten voorbehouden
Instituut voor Taalwetenschap (S.I.L.)
Andirastraat 54
Postbus 1919, Paramaribo-Zuid
Suriname

Printed in Suriname

1. TIETALIE

Tietalie bahoet soendar hai. Oesab iedhar oedhar oere hai. Bahoet atjtjha raᅅg oesabke hai. Koetjh barka tietalie hai aur bhie koetjh tjhota wala.

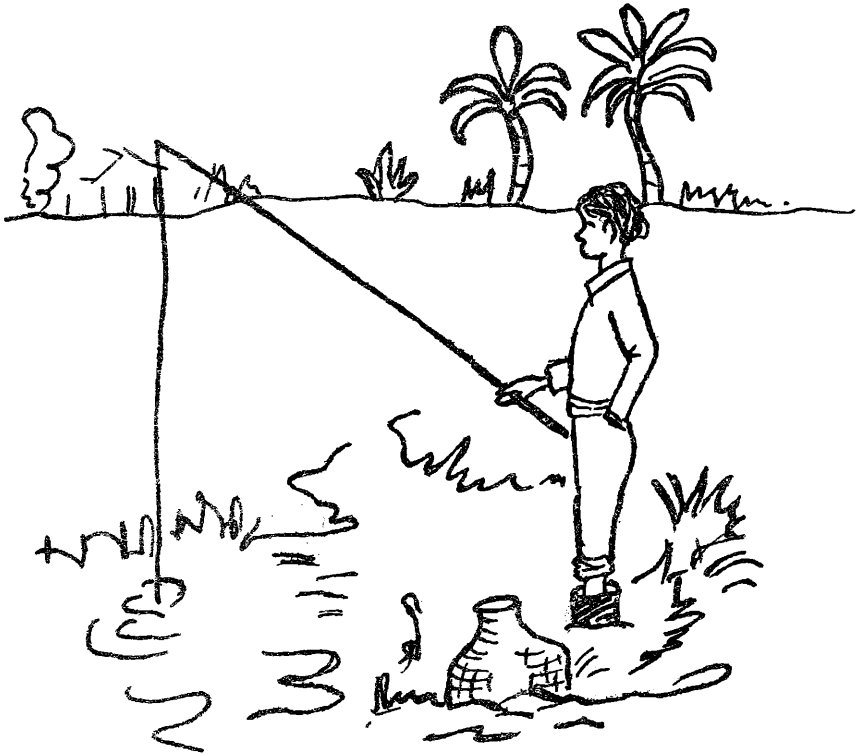
Oesab soeroe me ekgo kierwa rahe hai. Oe tem oesabke bahoet bhoekh lage hai. Ek barka patta ek dien me khaai sake hai. Aisne oesab barka hoi dja hai.

Tab oesab apneke ekgo garam djagaha me rakhe rahe hai djaha barkha hawa na aai sake hai. Tab hoewa par oesabke dehie badal dja hai. Aur ant me ekgo bahoet barhia tietalie niekre hai.

2. KATIA LAGAWE

Ek dien hamlog aapan maai baap ke saath
gailie katia lagaawe. Hamlog khaaik leike
gailie. Hamlog gailie rahielie diehaat me.
Ham kabhie na katia lagailie rahielie.

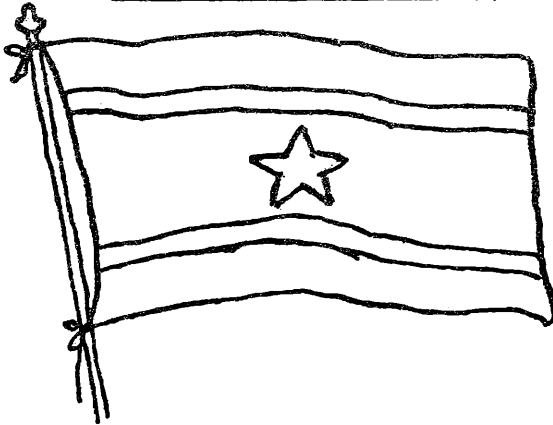

Hamaar baap hamaar khaat katia me ketjoewa
laga deis raha. Tab oe tjal gail habra me

aur hamke hoewa par tjhor deis. Tab ham
aapan katia paanie me rakhke hoewa baithke
taakat rahielie. Ham bahoet der baithal
rahielie.

Tab hamaar korkoe oepar nietje djaai lagal.
Tab ham katia haalie se ghiedjke aur dhaur-
lie katia leike aur kaske aapan maa! ke
bolialie. Sab koi sotje kie: "Ab ka bhail?"
Djab sab koi aail tab dekhies ekgo tjhota
tjhota matjhrie hamaar katia me!

3. SARNAAM KE FRAGA

Sab des aapan aapan fraga hai. Oesab fraga na djhoethe ke tange hai, bakie har ek fraga ke ek matlab hai. Aur har ek fraga aapan des ke tjenha hai. Ohie se hamlogke tjaahie sab fraga ke aadar kare ke aur kabhie na djamien par dhare ke.

Pahiele Sarnaam ke ekgo doesar fraga raha. Djab Sarnaam adjaadie bhail tab ek nawa fraga oesab dharies. Ie fraga ke rang hai hariar, laal aur oedjdjar. Aur ek terai bietj me. Okar rang piejar hai.

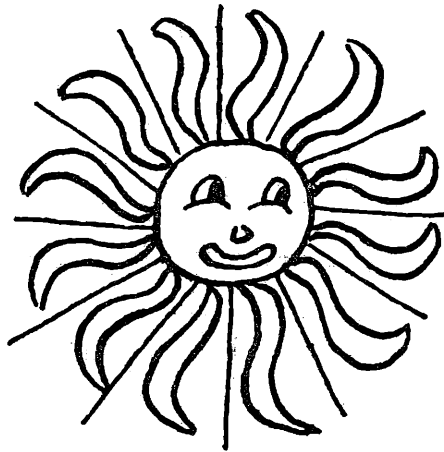
Hariar ke matlab hai kie Sarnaam me bahoet djangal hai. Laal prem ke rang hai. Hamlogke tjaahie aapan des pjaar kare ke. Aur piejar terai dekha hai kie sab manai logan ie des me ek hai.

4. SOEROEDJ.

Soeroedj doenia se dher barka hai. Oe ek terai hai djon doesar terai se nagietje doenia lage hai. Ohie khaat oe barka dekha hai.

Soeroedj djaise ek barka aagie hai. Ohie se oe ghaam aur garam dewe hai. Hamlog begar ghaam aur garam se na djie sakiela.

Soeroedj tjaan ke aur terai ke bhie andjor dewe hai. Oesab apneke andjor na kar sake hai. Hamlog oesabke dekh sakiela kaahe se soeroedj ke andjor oesabke oepar hai.

Raat ke hamlog ghaam na dekhiela kaise doenia ghoeme hai. Tab hamlog tjhaai me aai djaaila. Tab hamlog boliela kie raat hoi gail.

5. TOMAATIE BOWE.

Ek dien hamaar maai tomaatie kienke laais raha. Bakie ekgo ohie me ke saraī raha. Tab ham leike ekgo blik me biejawan tjhietlie. Tab ham ek dafe gailie taake blikwa me, tab ham dekhlie tjhota tjhota tomaatie ke plansoe niekral. Tab ham rodj gailie oesabke paanie dewe aur oesab thora barka bhail.

Tab ham niekaarke nietje djamien me boilie. Tab oelog khoeb thiek se barka bhail. Aur ham bhie mest deilie oesabke. Tab oesab barka bhail aur phoel deis. Aur phien se tomaatie deis. Tab ham toerke bhietar lailie.

Djab hamaar maai oe pahiela saral tomaatie ke phevewat, tab hamaar naafa me na gierat.

6. DHOTIE

Iesait hamlog bahoet aadmie ke na dekhiela djon dhotie pahiene hai. Khaalie boerhwan, nahie to parnaasie kie diehaat me.

Bahoet dher dien ke baad Sarnaam me dher manai log aail raha India se. Oman pandiet log bhie raha. Oesab na gwentie raha padjaama pahiene ke, khaalie dhotie.

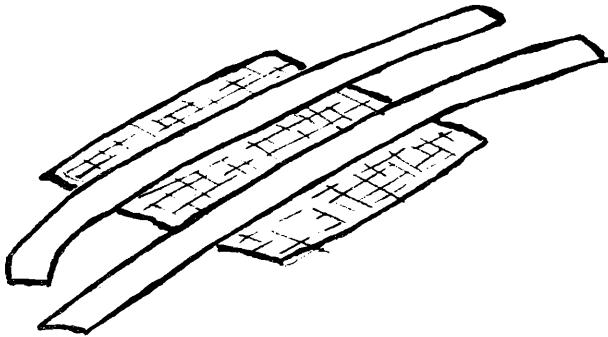
Tab oesab kaam kare lagal aur doesar aadmie dekhies djon padjaama pahienies raha.

Oesabke sot padjaama bahoet atjtjha lagat:

raha. Tab djab oesab kaam karke paisa kamaai lagaḷ tab oesab bhie sot padjaama kienke pahiene lagaḷ.

Iesait ke aadmie log na mange hai dhotie ke pahiene. Khaalie djab biaah rahe hai nahie to katha, tab koi koi dhotie pahiene hai. Iesait ke londa sarma hai dhotie pahiene ke.

7. DJAR DJAAI.

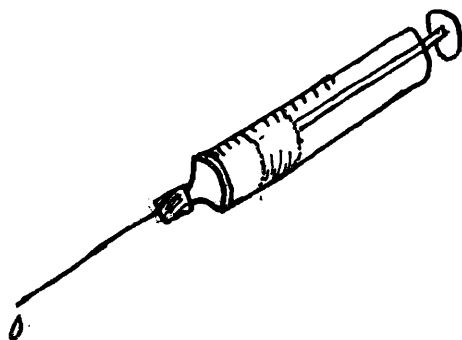

Kabhie kabhie ie tjiedj howe hai kie koi djab pakaawe hai tab oe djar dja hai nahie to garam paanie okar oepar gier dja hai. Tab oe haalie se dhaurke botro nahie to doesar tel ke tjiedj lagaawe hai oe djaral djagaha par. Bakie ie belkoel na thiek hai.

Hoi sake hai kie oe djaral djagaha etna
kharaab hoi djaai kie oke tjaahie daaktar
ke paas djaai ke. Bakie djab toe tel ke
tjiedj okar oepar lagaai hoihe tab daaktar
toke sab se atjtjha dawaai na de sakie.
Ohie khaat sab se atjtjha hai djab toe
djarle, haalie se thandha paanie okar oepar
dhare ke. Djab ekgo gor nahie to haath djar
djaai tab atjtjha hai kie oke haalie se
paanie me borke agore ke, na tanie se, bakie
der talak.

8. SPOITIE.

Djab hamlog tjhota rahielie tab hamlog hardam skoel me spoitie paawat rahielie. Hamlogke siekhaawe wala hamlogke aage se bataai dewat raha kie kaun dien daaktar log aauga. Pahiele ham bahoet deraat rahielie. Ham spoitie ke dien na mangat rahielie djaai skoel. Ham roi, nahie to aapan maai se djhoet djhoet bollie kie: "Ham siekmaan baatie," Hamlogke maai nahie to baap ke tjaahat raha ek kaagadj djon siekhaawe wala dewat raha, okar naam liekhe ke. Tab oisne hamaar maai djaanat raha kaahe khaat ham skoel na mangiela djaai. Hamaar maai hamme skoel me pahoetjaawat raha. Aisne howat howat ham gwentie hoi gailie. Tab na deraat rahielie.

9. TJHOETJHE GOR.

Sab koi ke tjaahie ekgo slipper pahienke praasie me djaai ke. Djab toe tjhoetjhe gore tjaliehe tab toke koetjh bhokaai sake hai, kie to siekmaanie pakar sake hai. Djab toe djaihe katia lagaawe tab thiek hai kie toe ekgo laars pahien lei.

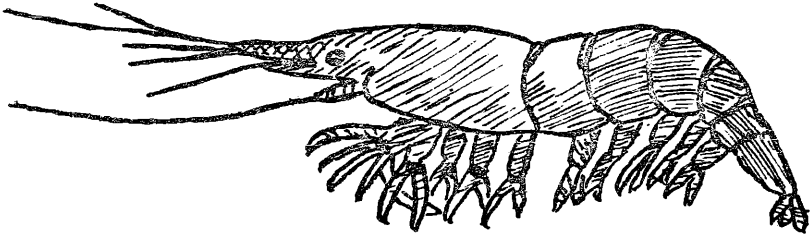

Hoi sake hai kie toe tjahieta me tjalat rahiele. Tab koetjh tor gor kaat deis. Tab toke tjaahie oke khoeb thiek se paanie se dhowe ke. Tab thora se jodium okar oepar dharke aur ek toekra khoeb safa kapra se bhaand deihe.

Ohie khaat thiek hai kie sab koi djab ghar

se baahar djaai koetjh aapan gor me pahien
le lei.

10. DJHIENGA BANAAWE.

Sab koi djhienga tjaahé hai. Djab toe mange
hai thiek se pakaawe tab toke tjaahie
djhienga ke moerie aur potjhie toerke nie-
kaar dewe ke. Koi koi tjamra bhie niekaar
dewe hai. Tab oke dhoike tel me baaka
kariehe. Djab tanie se bruin hoi djaaigna
tab toe masaala, martja, lesoen aur niemak
oman tjhor deihe. Auro atjtjha hai djab
toe ie sab tjiedj siel aur lorha par pieske
omar tjhor deihe.

Djab toe mangiehe tab toe aaloe bhie
tjhielke daar sake hai. Djab aaloe naram

hoi djaai tab toe djaniehe kie tarkaarie pak gail hai.

11. IENGIE LOGAN.

Iengie logan sab se pahielā djaat raha Sar-naam ke. Oesab djangal me rahat raha aur abbe talak rahe hai. Thora se bhie sahar me rahe hai. Oelog me se dher parhe liekhe djaane hai, aur ekaadgo bhie djaise bank me kaam kare hai nahie to kantoro me.

Koetjh doesar des me bhie Iengie logan rahe hai. Sarnaam me tjaar rakam ke Iengie log rahe hai. Aur oesabke aapan aapan bhaasja hai. Doei rakam ke Iengie log ekdam bhietar djangal me rahe hai. Oesabke naam hai Trio aur Waajaana Iengie. Aur doesar doei rakam sahar ke auro nagietj rahe hai. Oelogke naam hai Karaaib aur Arowak Iengie.

Djon Iengie log bhietar djangal me rahe hai, oesab hapta me ek dien dja hai siekaar khele. Oesab djetna djanaawar paaiga, oesab akel na khaaiga, bakie gau bhar sab koi ke gos miele hai.

Oesab apne apneme bahoet sahaita kare hai. Djab koi ke dher tjiedj hai, tab oesab baate hai. Djaise boerhwa aadmie log hai, nahie to koi siekmaan hai, oesabke na sotj hai kie: "Hamlog ka khaabe?" Djon djawaan log hai, oesab djab koetjh laai, tab boerhwa aur siekmanian log bhie paaiga.

12. MAAMA KE BOT.

Djab hamlog tjhota rahielie tab hamlog hardam tjhoetie ke dien me djaat rahielie aapan maama hia. Oe diehaat me rahat raha. Hamlog hoewa par matjhrie pakarat rahielie. Hoewa dher per raha aur djhalwa me bhie djhoel sakat rahielie.

Aisne ek dien hamlog gailie ekdam se paatjhe ke gotro me. Hoewa par hamaar maama ke bot raha. Hamlog sab koi bot me baithlie, aur ek miela gotro me hielke hamlogke dhakele lagal. Bakie na bahoet doer, nahie to djon

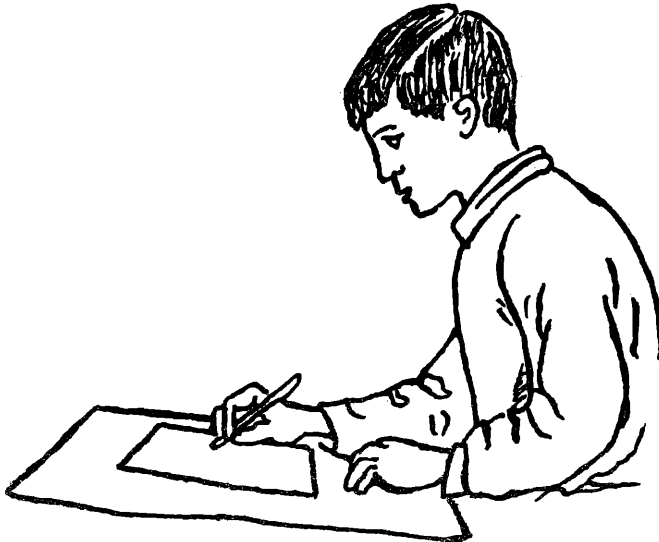
larkie dhakelat raha, ce doeb djaat. Tab hamlog thak gailie. Hamlog larkie se bollie kie:

"Tohoe aaw bot me baith. Hamlog tjalie ab satje ke tjalaawe."

Tab doeigo tjhaurie paarie kare lagal. Hamlog bahoet tjhota rahielie, ohie se koi na otna moi se djaanat raha tjalaawe.

Djab hamlog lautke ailie tab sab koi bhiedj gail raha. Hamlog na djaanat rahielie kaise bot kantie kare ke tjaahat raha. Aisne hamlogke tjaahat raha gotro me hielke tab kantie aawe. Hamlogke ie tjiedj bahoet atjtjha lagal!

13. EKGO TJIETHIE.

mai 19 taariek 19..

Mausie aur mausa ke khaatien.

Mausie, kaise toelog sab koi baate?

Hamlog sab koi atjtjha baatie. Djon bietai hapta toe tjiethie pathaai rahiele, okar khaat bahoet dhanbaad.

Hamaar maai ekgo nawa kaam kare hai. Aur hamaar baap djon kaam karat raha, oe tjhoet gail raha. Oe tanie se pies raha. Oe ek hapta kaam par na gail raha.

Bakie okar sardaar hamaar baap ke bahoet bieswaas kare hai. Tab oe ek doesar aadmie se bolies kie oe hamaar baap se poetjh sake hai kie oe fien kaam kare aai sake hai. Aur aisan koetjh baat na hai.

Sab koi thiek se skoel me parhe hai.

Aur ham toke nauta deila kie hamaar biaah hoiga ekwa mahiena pandra taariek ke.

Atjtjha, toelog thiek se rahiehe, aur haalie se phien liekhiehe.

Mahedar

14. BAANA AUR BAKWA.

Koetjh dien ke baad ekgo aadmie Holland se Sarnaam me aail.

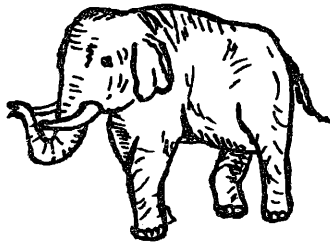
Tab ek dien oe aadmie gail badjaar. Aisne oe na djaanat raha baana ke. Oe khaalie bakwa djaanat raha. Oesab Holland me na bole hai 'baana' aur 'bakwa', oesab bakwa ke bhie bole hai 'baana'.

Djab oe badjaar me pahoetjal tab oe bolies: "Hamke ek roepia ke baana de." Tab oe tjhielke khaais. Oe bolies: "Baap're baap! Kaisan ie Sarnaam ke baana hai?" Ek aurat dekhies aur hase lagal. Tab oe aadmie ke samdjhaais kie Sarnaam me na bolal dja hai

'baana', bakie 'bakwa'. Tab oe aadmie bhie hase lagal. Tab gail aur bakwa kienke khaais aur oe bolies: "Bakwa bahoet atjtjha hai!"

15. HAATIE.

Haatie log bahoet barka djanaawar hai. Oesab barhia lage hai, bakie bhie bahoet khatarnaak hoi sake hai.

Oesab djangal me djaise ek palwaar rahe hai. Oesab bahoet dher kha hai, djaise ghaas aur phal bhie. Oesab khaaik soer se pakarke aapan moeh me daar dewe hai, aur koetjke liel lewe hai.

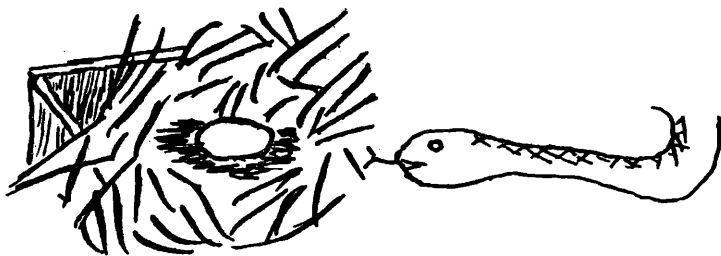
Haatie log bahoet tjalaak djanaawar hai. Oesab dher dien koetjh jaad kar sake hai. Djab koi koetjh oke karies hai djon oke na

atjtjha lage hai, tab oe aisan manai ke ohie
laage pahietjaan leiga, tjaathe bariesan
baad dekhiega. Bakie koetjh manai bole hai
kie ie na satj hai.

India me manai log haatie ke dher tjiedj
siekhaawe hai. Haatie log bahoet garhoe
kaam kar sake hai aur ie rakam se manai
logan ke sahaita kar sake hai.

16. SAAP KE KAHAANIE.

Ekgo hol me ek saap aur okar aurat rahat
raha. Aur hol ke nagietje ekgo moergie ke
darba raha.

Ek dien ek moergie anda deis. Djab oe saap
soenies kie moergie pakpaka hai, tab oe
aapan aurat se bolies: "Ham djaaila oe
anda khaai." Tab saap ke aurat bolies:

"Na, toe na dja. Oe tjiedj bahoet khatar-naak hai. Toe mar djaihe." Bakie saap aapan aurat ke baat na soenies aur tabbo gail.

Oe darba ke lage ekgo hol paais djon me se oe ghoes sakat raha. Tab oe ie hol me ghoeske aur anda lage pahoetjal. Djab oe anda khaai tjoekal aur djab phien se darba ke hol me se niekrat raha, tab oe anda okar pet me phoet gail. Ie oke bahoet atjtjha lagal!

Aisne oe rodj karat raha.

Etne me oe aadmie djonke moergie raha, oe soenat raha kie moergie pakpaka hai, bakie oe kabhie na ek anda paais. Tab oe sotjies kie: "Hamke tjaahie ie tjiedj djaane ke." Tab oe ek dien loekaaike dekhies ka howe hai. Tab oe dekhies saap hol me se niekre hai, aawe hai anda ke khaai ke, aur phien hol me se laut dja hai.

Tab oe okar biehaan bhare ek doesar anda leike oesienke aur agore lagal. Djab oe dekhies moergie anda deis tab oe haalie se oe anda ke leike aur okar djagaha par oesnal anda dhar deis. Bas oe loekaaike taakat raha.

Tab saap, djab soenies moergie ke, tab aail

anda khaai. Bakie djab oe aail aur anda khaais tab oe mangat raha phien laute. Bakie ab anda pet me na phoetal, ohie se oe na laut sakal. Tab oe aadmie haalie se ek katlies laaike saap ke kaat deis kie oe mar gail. Aisne saap ke aurat ke baat satj bhail raha. Ab dekh sakal dja hai kie ek mardaana ke tjaahie hardam aapan aurat ke baat soene ke!

17. TJAMGOEDRIE.

Hamlog dher rakam ke tjamgoedrie djaaniela. Oesab per me rahe hai aur hol me aur doesar djagaha djaha andhhaar rahe hai. Sab koi tjamgoedrie ke dera hai. Oesab

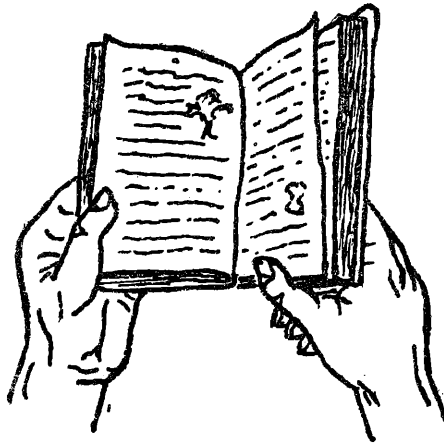
sotje hai kie: "Oe hamme kaatiega nahie to hamaar khoen tjoes leiga." Bakie aisan na hai. Tjamgoedrie hamlogke khaat kaamiel hai. Oesab djaise maskieta aur maatjhie kha hai. Djon tjamgoedrie logan kaate hai aur khoen tjoese hai, oesab djangal me rahe hai. Dher miela na djaane hai kie tjamgoedrie log andha hai. Oesab djab oere hai tab kaske tjiella hai, ie rakam kie manai logan na soen paawe hai. Tab sab tjiedj par djaha tjiellahat aawe hai, soena hai. Tab aisne oesab djaane hai kie: "Koetjh hamaar aage hai." Ohie se oesab bahoet andhiaar djagaha bhie oer sake hai.

Oesab bahoet haldie oer paawe hai, tjierai se auro haldie.

Oesab dien ke soete hai aur apneke oelta ke siedha karke koetjh par tangal rahe hai.

18. PARHE LIEKHE.

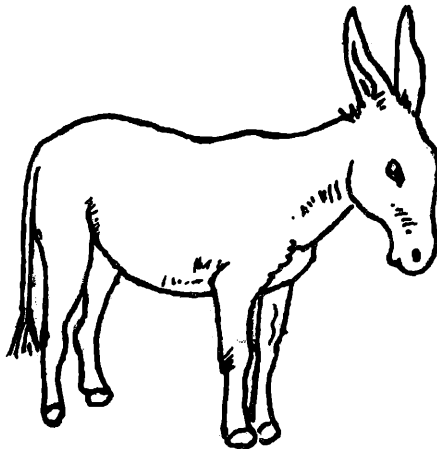
Dher manai djab skoel dja hai aur skoel se don hoi dja hai, oesab bahoet khoesie rahe hai. Dher larkan lagere skoel se niekar dja hai, oesab otna thiek se na djaane hai parhe liekhe.

Djab toe na djaane hai parhe liekhe, oe bahoet kharaab hai. Djaise toe ekgo dawaai kie to ekgo tjiethie paihe, tab toe na djaniehe toe ka kare hai. Toke tjaahie dhaurke koi ke khodje ke djon djaane hai parhe. Aur toke tjaahie koi se poetjhe ke tore khaat ekgo tjiethie liekhe ke. Ie tjiedj otna barhia na hai. Ohie khaat sab koi ke tjaahie thiek se skoel me parhe ke.

Bakie djab ek larka skoel me na samdjhe hai. kie siekhaawe wala ka bole hai, tab kaise oe parh sake hai? Bahoet atjtjha rahat djab sab koi aapan aapan bhaasja me siekh lewat parhe liekhe ke. Tab oe toerant thiek se samdjhat kie oe ka parhe hai. Djab koetjh dien ke baad oe doesar bhaasja mange hai siekhe tab okar khaat auro sahadj rahat.

19. GADHA.

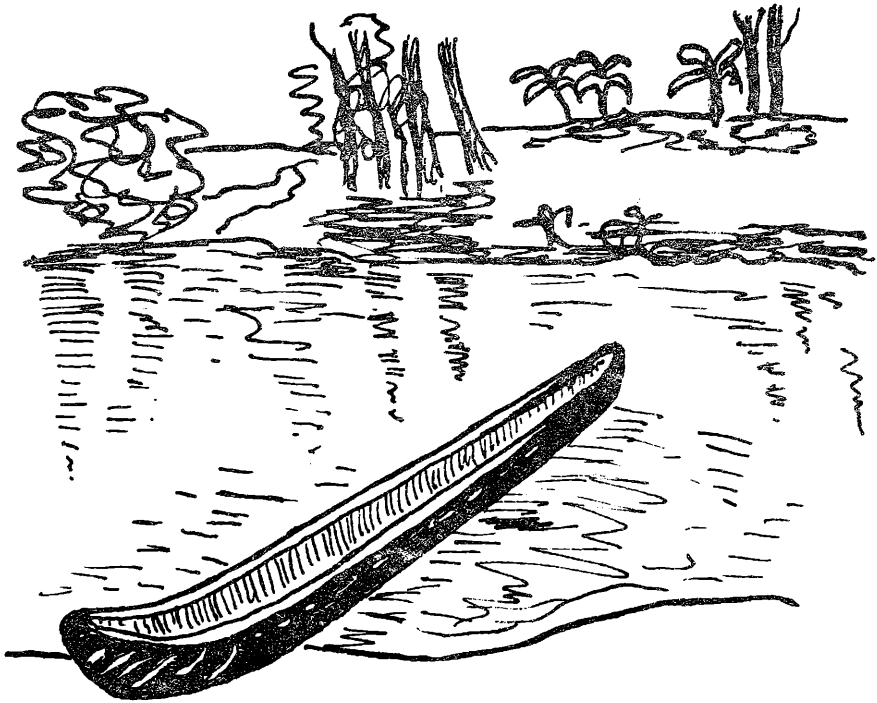

Koetjh dien ke baad sab koi gadaha se kaam karat raha, djaise dhaan dhowat raha aur

tarkaarie. Aur ghaas kaatke gadaha ke gaarie par laawat rahiele. Gadaha bahoet sahadj raha kaise kie toke na tjaahat raha tel bharwaawe ke. Oe khaalie ghaas kha hai aur oman paisa na lage hai. Khaalie djab gadaha siekmaan rahe hai, tab toke tjaahie daaktar bolaawe ke. Gadaha ke kaam auto ke kaam se bahoet sasta hai.

Ie sait sab koi auto se kaam kare hai. Koi ke ie sait tem na hai aapan kaam dhiera dhiera kare ke. Sab koi mange hai haalie haalie sab tjiedj kare. Ohie khaat ie sait dher aadmie ghabra hai aur aisne koetjh koetjh bemaarie pakar lewe hai. Gadaha gaarie ke tem na otna kharaab tem raha.

20. KOERJAARA.

Djaroer se sab koi kabhie ekgo koerjaara dekhies hai. Ie koerjaara bahoet sahadj dekha hai, bakie koi na djaane hai ketna kausies oe Djoeka nahie to Iengie log karies hai oke banaawe ke.

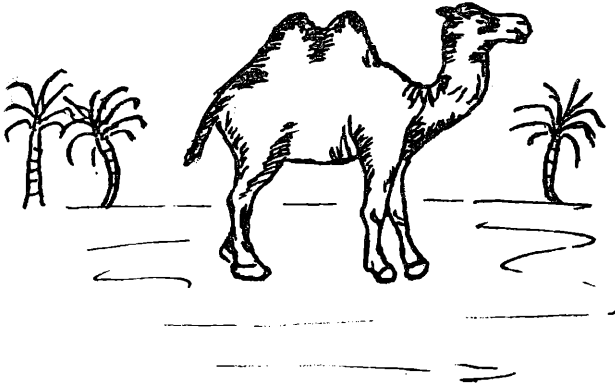
Pahiele khaalie Iengie log koerjaara banaawat raha. Djab Djoeka log bhie aail djangal me rahe, tab Iengie log Djoeka log ke siekhaais.

Sab koi sotje hai kie sab Djoeka log ek djaat hai. Bakie ie satj na hai. Djoeka log me paatj djaat ja koel rahe hai djon aapan aapan bhaasja batia hai.

Koerjaara banaawe ke kaam na ek dien me hoi dja hai, bakie haptan lag dja hai. Bahoet moeskiel aur garhoe kaam hai! Na sab Djoeka ek koerjaara banaai sake hai. Ohie khaat ekgo koerjaara bahoet mahanga hai.

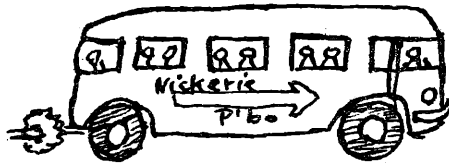
Djoeka log koerjaara tjalaawe me bahoet tjalaak hai. Oesab rieba ke djagaha thiek se djaane hai, djaise soela djon bahoet khatarnaak djagaha hai. Dher Djoeka log tjhota se ie sab djagaha me koerjaara tjalaai siekhies hai.

21. OETH.

Oeth logan bahoet mahanga djanaawar hai.
Djon aadmie logan oeth sanghe tjale hai,
oesab dhanie rahe hai.
Oeth logan bahoet atjtjha djanaawar hai.
Oesab bahoet djabar hai. Opar dher tjiedj
ladaai sake hai. Aur oe bahoet doer djangal
me tjal sake hai begar paanie pieje. Djab
oesab paanie pieje hai tab bahoet dher
paanie pie sake hai. Auro thora se piethie
ke oepar ekgo kie doeigo djaise goelthie
rahe hai. Oman koetjh paanie oeth log loekwa
lewe hai. Ohie khaat oesab ekaad dien begar
paanie pieje bahoet doer doer tjal sake hai.
Sab koi samadjh sake hai kie oesab bahoet
kaamiel rahe hai djon des me bahoet paanie
na hai.

22. HAMLOG GAILIE GHOEME:

Ek dien hamaar mausie aail hamaar ghare.
Oe bolies: "Tjalie kahoe par ghoeme ek
dien." Tab hamaar maai bolies: "Kaha?"
Ab sab koi bole kie: "Tjalie Nickerie!"
Aisne hamlog sab palwaar se poetjhlie kie
ke mange hai djaai. Sab koi mangat raha
djaai.

Aisne ek dien hamlog ekgo bus joeroe karke,
aur sabere hamlog ghar se niekar gailie.
Nickerie djaai ke rasta bahoet doer hai. Ek
aadha dien le lewe hai. Bakie djaat me har
ek rakam tjiedj rasta me dekhlie. Bahoet
soendar tjierai per ke nietje hamlog
dekhlie, goelaabie rang ke.

Djab toe Nickerie djaihe tab toke tjaahie
ek brokie aur doi bot paas kare ke.
Djab hamlog gailie Nickerie tab hamlog

gailie rahielie doei dien ke khaat. Hamlog dien bhar ghoemlie sahar me. Hoewa ke sahar bahoet soendar hai. Toe sab tjiedj khariet sake hai. Nickerie me sona bhie sasta hai. Hamaar maai log hoewa se dher atjtjha sona ke tjiedj kienke laais raha. Sahar ke bietj me ek lamba gotro hai. Oman bahoet atjtjha phoel hai. Djab hamlog lautlie tab hamlog Coronie me dher narjar khailie aur dher ghare lailie. Coronie me narjar bahoet sasta hai.

Ham dekhlie hoewa par kaise aadmie log rieba me se barka barka matjhrie pakare hai aur djhienga bhie.

Hamke Nickerie bahoet atjtjha lagal. Ham sotjiela djab hamke ek dien dher paisa rahie tab ham phien se djaab ghoeme!

1. Vlinders.

Vlinders zijn heel mooi. Ze vliegen dan hier, dan daar. Ze hebben ook mooie kleuren. Er zijn grote soorten vlinders en ook kleine soorten.

Ze beginnen hun leven als rupsen. In dat stadium hebben ze voortdurend honger. Zo kunnen ze een groot blad helemaal opeten. Op die manier groeien ze.

Dan installeren ze zich op een warme plaats waar regen en wind hen niet kunnen deren. Daar verandert hun lichaam. En tenslotte ontstaat er een hele mooie vlinder.

2. Hengelen.

Eens gingen we met mijn ouders hengelen. We namen eten mee. We gingen naar het distrikt. Ik had nog nooit gehengeld.

Mijn vader deed een pier aan mijn hengel. Toen ging hij naar de overkant en liet mij achter. Ik gooide m'n dobber in het water en ging zitten wachten. Ik zat daar een lange tijd.

Daar begon mijn dobber op en neer te gaan! Snel trok ik mijn hengel op en begon te rennen, terwijl ik hard om mijn moeder riep. Iedereen dacht: "Wat is er aan de hand?" Toen ze allemaal naar me toe kwamen zagen ze niets anders dan een heel klein visje aan mijn hengel!

3. De Surinaamse vlag.

Elk land heeft zijn eigen vlag. Een vlag wordt niet zomaar uitgehangen, maar elke vlag heeft ook een betekenis. En elke vlag is het symbool van zijn land. Daarom moeten we een vlag eer betonen en nooit op de grond leggen.

Vroeger had Suriname een andere vlag. Toen Suriname onafhankelijk werd, hebben we een nieuwe vlag gekregen. De kleuren van deze vlag zijn groen, rood en wit. En in het midden is een ster. Die is geel.

De betekenis van het groen is dat Suriname voor een groot deel uit oerwoud bestaat. Het rood is de kleur van de liefde. Wij moeten ons land liefhebben. En de gele ster laat zien dat alle mensen in dit land één zijn.

4. De zon.

De zon is veel groter dan de aarde. Hij is een ster die dichterbij de aarde staat dan de andere sterren. Daarom zien we hem ook groter. De zon is eigenlijk een groot vuur. Daarom geeft hij licht en warmte. Wij kunnen niet leven zonder licht en warmte.

De zon geeft ook licht aan de maan en de sterren. Deze geven uit zichzelf geen licht. Wij kunnen ze zien omdat het licht van de zon erop valt. Omdat de wereld draait kunnen wij 's avonds het zonlicht niet zien. Wij zijn dan in de schaduw gekomen. We zeggen dan dat het avond geworden is.

5. Tomaten kweken.

Mijn moeder had eens tomaten gekocht. Maar er was een rotte bij. Ik nam een leeg blik en zaaide de zaadjes van die rotte tomaat daarin. Af en toe ging ik eens in het blik kijken, totdat er hele kleine tomatenplantjes opkwamen. Toen begon ik ze dagelijks water te geven en ze werden wat groter.

Nu haalde ik ze uit het blik en plantte ze in de volle grond. Daar werden ze echt mooi groot. Ik gaf ze ook mest. Ze groeiden en er kwamen bloemetjes aan. En dat werden later tomaten. Die heb ik geplukt en binnen gebracht.

Als mijn moeder die rotte tomaat had weggegooid, had ik er geen enkel voordeel van gehad.

6. Dhotie.

Tegenwoordig zien we niet veel mannen meer die een dhotie dragen. Alleen oude heren, of mensen die op een plantage of in het distrikt wonen.

Lang geleden kwamen er een heleboel mensen uit India naar Suriname. Daar waren ook pandiets bij. Ze waren niet gewend lange broeken te dragen, alleen dhoties. Ze gingen hier werken en zagen hier mannen die lange broeken droegen. Ze vonden een overhemd en lange broek erg goed staan. Dus toen ze gingen werken en geld begonnen te verdienen, kochten ze ook overhemden en lange broeken en gingen die dragen.

De mannen van tegenwoordig willen geen dhotie meer dragen. Alleen op een bruiloft of tijdens een ritueel dragen sommigen nog een dhotie. De jongelui van nu zouden zich schamen een dhotie te dragen.

7. Brandwonden.

Het gebeurt soms dat iemand aan het koken is en zich brandt of heet water over zich heen krijgt. Hij smeert dan vlug boter of een ander soort vet op de verbrande plaats. Maar dat is helemaal niet goed. Het kan zijn dat de brandwond zo erg is dat hij ermee naar de dokter moet. Maar als hij er vet op gesmeerd heeft, kan de dokter zijn beste medicijn er niet meer op doen.

Daarom is het het beste als je je brandt, om er vlug koud water op te doen. Als je been of arm verbrand is, is het goed hem in water te houden, niet even, maar een hele poos.

8. Injektie.

Toen we klein waren kregen we af en toe op school een injectie. Onze onderwijzers vertelden ons van te voren op welke dag de dokters zouden komen. Eerst was ik erg bang. Ik wilde niet naar school op de dag dat we een injectie zouden krijgen. Ik huilde, of ik loog tegen m'n moeder en zei: "Ik ben ziek." Onze vaders of moeders moesten leen formulier ondertekenen dat de onderwijzer had meegegeven. Zodoende wist mijn moeder waarom ik niet naar school wilde.

Dus bracht ze me naar school.
Dit gebeurde verschillende keren, en ik wende eraan.
Toen was ik niet bang meer.

9. Blote voeten.

Iedereen moet slippers dragen als hij het erf opgaat. Als je op blote voeten loopt, is er kans dat je je ergens aan verwondt of een ziekte oploopt. Als je gaat hengelen is het verstandig om laarzen te dragen.

Het kan gebeuren dat je in de modder hebt gelopen en je hebt je voet bezeerd. Dan moet je hem goed met water wassen. Daarna doe je er een beetje jodium op en je verbindt hem met een hele schone lap. Het is dus beter dat iedereen die naar buiten gaat iets aan z'n voeten draagt.

10. Garnalen bakken.

Iedereen houdt van garnalen. Als je ze lekker wilt klaarmaken moet je de kop en de staart er eerst afhaken. Sommige mensen verwijderen ook de huid. Dan was je ze en bakt ze in olie. Als ze een beetje bruin geworden zijn, voeg je er kerrie, peper, knoflook en zout aan toe. Het beste is als je deze dingen fijn maakt tussen twee stenen en ze er dan bijvoegt.

Als je wilt kan je ook een paar aardappels schillen en erbij doen. Als de aardappel zacht wordt, weet je dat je eten gaar is.

11. Indianen.

De Indianen waren het eerste volk dat in Suriname kwam. Ze woonden in het oerwoud en tot op heden wonen ze daar nog. Toch wonen er ook wel enkelen in de stad. Velen van hen kunnen lezen en schrijven, sommigen werken op een bank of een kantoor.

Er wonen ook Indianen in sommige andere landen. In Suriname wonen vier soorten Indianen. En ze hebben elk hun eigen taal. Twee soorten Indianen wonen diep in het oerwoud. Zij heten de Trio en de Wayana Indianen. De twee andere soorten wonen dicht bij de stad. Dat zijn de Caraïb en de Arowak Indianen. De Indianen die in het oerwoud wonen gaan één dag per week op jacht. Wat ze vangen eten ze niet alleen op, maar het hele dorp krijgt ervan mee. Ze helpen elkaar geweldig. Als er iemand veel van iets heeft, deelt hij ervan uit. De oude mensen en de zieken maken zich geen zorgen en denken niet: "Wat zullen we eten?" Als de jongeren iets gevangen hebben, dan krijgen de oude mensen en de zieken er ook van.

12. De boot van mijn oom.

Toen we klein waren gingen we altijd op een vrije dag naar m'n oom. Hij woonde in het distrikt. We vingen er visjes. Er waren veel bomen en we konden er fijn schommelen.

Zo gingen we eens helemaal achterop naar de trems. Daar lag de boot van m'n oom. We gingen er allemaal inzitten en één ging de trems in en begon ons af te duwen. Maar we gingen niet ver van de kant, zodat het meisje dat ons afduwde niet onder zou gaan. We werden er moe van. We zeiden tegen dat meisje:

"Kom in de boot. We gaan nu echt varen."

Twee meisjes begonnen te roeien. We waren nog erg klein, dus het ging niet zo best.

Toen we terug kwamen was iedereen nat. We wisten niet hoe we de boot aan de kant moesten krijgen. Dus moesten we de trems in om aan de kant te komen. We hebben reuze pret gehad!

13. Een brief.

19 mei 19..

Voor tante en oom,

Tante, hoe gaat het met jullie? Wij maken het allen goed. Hartelijk bedankt voor de brief die we vorige week ontvingen.

Mijn moeder heeft een nieuwe baan. En mijn vader was aan het werk, maar hij werd ontslagen. Hij had een beetje gedronken. Een week lang ging hij niet naar zijn werk. Maar zijn baas vertrouwt hem nogal. Dus zei hij tegen een andere man dat hij mijn vader kon vragen weer aan het werk te komen. Zo is er dus niets meer aan de hand.

Op school doet iedereen zijn best.

En ik wil jullie meedelen dat ik de vijftiende van de volgende maand ga trouwen.

Goed dan, blijf wel en schrijf gauw terug.

Mahendar

14. Bananen en bakoven.

Een poosje geleden kwam er een man uit Nederland naar Suriname.

Op een dag ging hij naar de markt. Hij wist niet wat bananen waren, hij kende alleen bakoven. In Nederland praten ze niet over 'bananen' en 'bakoven', ze noemen alles 'bananen'.

Toen hij op de markt kwam zei hij: "Geef me voor een gulden bananen." Hij schildte er één en begon te eten. Hij zei: "Goeie help! Wat zijn dat voor bananen hier in Suriname?" Een vrouw had het gezien en begon te lachen. Ze legde de man uit dat wat hij wilde in Suriname geen 'banaan' genoemd wordt, maar 'bakove'. Toen moest die man ook lachen. Hij kocht wat bakoven en at er één. Daarna zei hij: "Deze bakoven zijn erg lekker!"

15. Olifanten.

Olifanten zijn hele grote dieren. Ze zijn mooi om te zien, maar ze kunnen ook heel gevaarlijk zijn. Ze wonen als families in het oerwoud. Ze eten erg veel, planten en vruchten. Ze pakken het voedsel met hun slurf en brengen het daarmee naar hun mond, kauwen het en slikken het door.

Olifanten zijn heel slimme dieren. Ze kunnen heel lang iets onthouden. Als er iemand een olifant iets aangedaan heeft wat hem niet beviel, en als hij die persoon jaren later weer ziet, herkent hij hem meteen. Maar sommige mensen geloven niet dat dat waar is. In India leren de mensen olifanten een heleboel dingen. Olifanten kunnen heel zwaar werk doen, en zo kunnen ze de mensen ook helpen.

16. Het verhaal van de slang.

In een hol woonden een slang en zijn vrouw. In de buurt van dat hol was een kippenhok.

Op een dag legde een kip een ei. Toen die slang de kip hoorde kakelen, zei hij tegen z'n vrouw: "Ik ga dat ei opeten." Maar z'n vrouw zei: "Nee, ga niet. Het is veel te gevaarlijk. Het zal je dood zijn."

Maar de slang luisterde niet naar zijn vrouw en ging toch.

Hij vond een gat in het kippenhok waardoor hij bij het kipei kon komen. Hij kroop erdoor en bereikte het ei. Toen hij het opgegeten had, brak het stuk in zijn maag toen hij weer door het gat naar buiten ging.

Zo gebeurde het elke dag.

Intussen hoorde de man van wie de kip was, het dier kakelen, maar hij vond nooit een ei. Hij dacht: "Dat moet ik eens onderzoeken." Daarom verstopte hij zich op een dag om te zien wat er aan de hand was. Hij zag de slang door het gat komen, het ei

opeten en weer door het gat weg gaan.

De volgende dag nam hij een ander ei, kookte het hard en wachtte af. Toen hij zag dat de kip een ei gelegd had, nam hij het gauw weg en legde het gekookte ei ervoor in de plaats. Daarna verstopte hij zich en bleef toekijken.

Toen de slang de kip hoorde kakelen, kwam hij om het ei op te eten. Daarna wilde hij weer terug naar huis. Maar dat kon niet meer, want het ei brak niet in zijn maag. Daarop haalde de man vlug een houwer en sloeg de slang dood.

Zo kreeg de vrouw van de slang toch gelijk.

Dit verhaal toont aan dat een man altijd naar zijn vrouw moet luisteren!

17. Vleermuizen.

We kennen veel soorten vleermuizen. Ze leven in bomen en holen en andere plaatsen waar het donker is. Iedereen is bang voor vleermuizen. Men denkt: "Hij gaat me bijten of m'n bloed zuigen." Maar dat is niet zo. Vleermuizen zijn nuttig voor ons. Ze eten muskieten en vliegen enzo. De vleermuizen die bijten en bloed zuigen leven in het oerwoud.

Veel mensen weten niet dat vleermuizen blind zijn. Als ze vliegen, schreeuwen ze luid, op zo'n manier dat mensen het niet kunnen horen. Elk voorwerp waartegen het geluid komt, weerkaatst het. Op die manier weten de vleermuizen: "Er is iets vóór me." Daarom kunnen ze ook vliegen op plaatsen waar het heel donker is. Ze kunnen heel snel vliegen, vlugger dan vogels. Ze slapen overdag en ze hangen daarbij ondersteboven.

18. Lezen en schrijven.

Veel mensen die naar school gaan, zijn blij als ze van school af kunnen. Er komen veel kinderen van de lagere school die nog niet zo erg goed kunnen lezen en schrijven.

Het is erg vervelend als je niet kan lezen of

schrijven. Als je medicijnen krijgt of een brief ontvangt, dan weet je niet wat je er mee moet doen. Je moet naar een ander hollen en iemand zoeken die lezen kan. En je moet een ander vragen om een brief voor je te schrijven. Dat is echt niet leuk. Daarom moet iedereen op school z'n best doen. Maar als een kind op school niet begrijpt wat de onderwijzer zegt, hoe kan hij dan iets leren? Het zou erg fijn zijn als iedereen in zijn eigen taal zou kunnen leren lezen en schrijven. Dan zou hij meteen goed begrijpen wat hij leest. Als hij dan later een andere taal wil leren, zou het makkelijker voor hem zijn.

19. Ezels.

Vroeger deed iedereen z'n werk met behulp van ezels, zoals het vervoeren van rijst en andere gewassen. Ook ladingen gras werden met de ezelskar gehaald. Ezels zijn heel gemakkelijk in het gebruik omdat je ze niet met benzine hoeft te laten vullen. Ze eten alleen gras en dat kost niets. Alleen als de ezel ziek is moet je de dokter er wel bij roepen. Het is veel goedkoper om met een ezel het werk te doen dan met een auto.

Maar tegenwoordig gebruikt iedereen een auto voor z'n werk. Niemand heeft meer tijd om z'n werk op z'n gemak te doen. Iedereen wil alles vlug doen. Daarom zijn tegenwoordig veel mensen nerveus en krijgen zo de een of andere ziekte. De tijd van de ezelskarren was heus zo slecht nog niet.

20. Korjalen.

Iedereen heeft zeker wel eens een korjaal gezien. Ze zien er heel eenvoudig uit, maar niemand weet hoeveel moeite het die Boslandcreool of Indiaan gekost heeft om dat ding te maken.

Vroeger maakten alleen de Indianen korjalen. Toen de Boslandcreolen ook in het bos kwamen wonen

hebben de Indianen het hun geleerd. Iedereen denkt dat alle Boslandcreolen één volk zijn. Maar dat is niet zo. Er zijn vijf volken of stammen onder de Boslandcreolen, die elk hun eigen taal spreken.

Het maken van een korjaal is niet in een dag gebeurd, maar er gaan weken mee heen. Het is moeilijk en zwaar werk! Niet alle Boslandcreolen kunnen een korjaal maken. Daarom is een korjaal ook erg duur. Boslandcreolen zijn erg goed in het besturen van korjalen. Ze kennen elk plekje in de rivier, zoals bijvoorbeeld de soela's, die erg gevaarlijk zijn. Veel Boslandcreolen hebben van klein af aan geleerd een korjaal door deze plaatsen te sturen.

21. Kamelen,

Kamelen zijn dure dieren. Een man die een kudde kamelen leidt, is een rijk man. Kamelen zijn heel goede dieren. Ze zijn erg sterk. Je kunt er zware lasten op laden. En ze kunnen lang door de wildernis lopen zonder water te drinken. Als ze water drinken, kunnen ze veel tegelijk drinken. Op hun rug hebben ze twee bulten. Daarin bewaren kamelen het water. En daarom kunnen ze enkele dagen grote afstanden lopen zonder te drinken. Iedereen begrijpt dat ze heel nuttig zijn in landen waar weinig water is.

22. We hebben een tocht gemaakt.

Op een dag kwam mijn tante bij ons thuis. Ze zei: "Gaan jullie mee een keer een tocht maken ergens heen?" Mijn moeder vroeg: "Waarheen?" Nu zei iedereen: "Laten we naar Nickerie gaan!" Dus vroegen we aan alle familie leden wie er mee wilde. Iedereen ging mee. We huurden een bus en op een morgen gingen we van huis. De weg naar Nickerie is heel lang. Het neemt wel een halve dag om er te komen. Maar onderweg zagen

we een heleboel. Zo zagen we hele mooie vogels onder een boom, roze vogels.

Als je naar Nickerie gaat moet je één brug over en twee maal met het veer.

Toen wij naar Nickerie gingen, gingen we voor twee dagen. We wandelden de hele dag in de stad rond. Het is een erg mooie stad. Je kunt er vanalles krijgen. Goud is goedkoop in Nickerie. Mijn moeder en tantes kochten er verschillende gouden voorwerpen.

In het midden van de stad is een lang kanaal. Daarin groeien mooie bloemen. Toen we teruggingen aten we een heleboel kokosnoten en we namen er veel mee naar huis. In Coronie zijn kokosnoten erg goedkoop.

Ik zag hoe een paar mensen daar hele grote vissen vingen in de rivier en ook garnalen. Ik vond het erg leuk in Nickerie. Ik denk dat ik weer eens een tocht ga maken als ik op een dag veel geld heb!

Inhoud

1. Tietalie	Vlinders
2. Katia lagaawe	Hengelen
3. Sarnaam ke fraga	De Surinaamse vlag
4. Soeroedj	De zon
5. Tomaatie bowe	Tomaten kweken
6. Dhotie	Dhotie
7. Djar djaai	Brandwonden
8. Spoitie	Injektie
9. Tjhoetjhe gor	Blote voeten
10. Djienga banaawe	Garnalen bakken
11. Ingie logan	Indianen
12. Maama ke bot	De boot van mijn oom
13. Ekgo tjiethie	Een brief
14. Baana aur bakwa	Bananen en bakoven
15. Haatie	Olifanten
16. Saap ke kahaanie	Het verhaal van de slang
17. Tjamgoedrie	Vleermuizen
18. Parhe liekhe	Lezen en schrijven
19. Gadaha	Ezels
20. Koerjaara	Korjalen
21. Oeth	Kamelen
22. Hamlog gailie
ghoeme	We hebben een tocht gemaakt.